

tako su Hrvati 45 godina plaćali »ustaške dugove« i nosili teret nametnute krivnje. Sve su to pitanja koja zahtijevaju odgovor i reinterpretaciju u našoj historiografiji. Ipak, odgovornost prema historiografiji kao znanosti ne daje nam pravo da se upuštamo u subjektivne i pomalo ideološki obojene konstrukcije koje nemaju pokriće. Sagrao tako navodi: »Da su u redove novostvorene države hrlili svi Hrvati, zacijelo bi otupjela oštrica radikalizma, koja je eskalirala vjerojatno baš zato što je kreacija politike prepuštena uskom krugu ljudi koji su zbog svoje mučeničke prošlosti i dugogodišnjeg progonstva zaboravili na milosrđe i prigrlili metode slične fašizmu i nacionalsocijalizmu« (str. 18.).

Ostavljajući po strani takve autorove interpretacije, Zagreb 1941.–1945. je knjiga koja zaslužuje našu pozornost i potiče daljnje rasprave o toj problematici. Autor zaslužuje posebne pohvale za trud u prikupljanju slikovnog materijala, koji čini gotovo 50 posto knjige. Mnoge od fotografija su pravi rariteti (iz kolekcije Petra Dabca, sinovca poznatog umjetničkog fotografa Toše Dabca) koji čine knjigu posebno interesantnom ne samo povjesničarima, nego i svima ostalima koje zanima povijest Zagreba u razdoblju 1941.–1945.

*Snježana Ružić*

*IVAN JURIĆ, Borbe i stradanja Hrvata kotara Metkovića 1918–1945, Metković 1997, 442 str.*

Područje kotara Metković i čitavog donjoneeretvanskog kraja oduvijek je privlačilo veliku pozornost srpskih istraživača, jer je velikosrpska politika upravo preko tog strateški iznimno značajnog, gotovo čistog etničkog hrvatskog prostora željela ostvariti svoj nikad dosanjani san o izlazu na more.

U svojim istraživanjima o prošlosti tog kraja srpski i autori koji su pisali s marksističkih stajališta uvijek su donosili jednostrani prikaz, odnosno nikada nisu donosili imena i broj stradalih Hrvata u oružanim snagama NDH i poginulim civilima, da bi se zataškali zločini četnika i partizana nad ovdašnjim hrvatskim narodom, ali su zato, s druge strane, uvijek posebno isticali žrtve stradale od Hrvata u oružanim snagama NDH, čime se željela sva krivica za stradanja i ubijanja prebaciti na NDH i ustaše, odnosno na hrvatski narod. Osim toga, srpski autori su uvijek bez ikakvih dokaza i argumenata nastojali tamošnjim Srbima pokazati da su za sva njihova stradanja u drugom svjetskom ratu krivi isključivo Hrvati i Katolička crkva. Cilj svih tih radova pisanih s puno mržnje bio je sasvim jasan – što više ocrniti Hrvate i nanijeti im osjećaj krivice, te Srbima donjoneeretvanskog kraja dati smjernice za stvaranje tzv. Velike Srbije.

S obzirom na te činjenice, za hrvatsku je znanost važan svaki istraživački rad hrvatskih autora o toj problematici, a posebno ako je baziran na povijesnim izvorima i dokumentima. Među takva djela svakako spada knjiga *Borbe i stradanja Hrvata kotara Metkovića 1918–1945*, čiji je autor Ivan Jurić, objavljena 1997. godine u Metkoviću. U toj knjizi autor je želio odgovoriti srpskim i svim drugim istraživačima na njihove napade na Hrvate ovoga kraja. Autor je na temelju prikupljene arhivske građe, periodike, objavljenih dokumenata, izjava sudionika tih događaja i druge literature objektivno i bez političkih i ideoloških predznaka prikazao kotar Metković u doba prve Jugoslavije, za vrijeme drugog svjetskog rata i u prvim poratnim godinama. Težište is-

traživanja autor je stavio na sve hrvatske žrtve tijekom drugog svjetskog rata s područja kotara Metković.

U prvom poglavlju knjige autor prikazuje administrativne podjele metkovičkog kotara u Kraljevini Jugoslaviji, strukturu stanovništva, političke prilike i kretanja, uz prikaz rada tadašnjih političkih stranaka iz toga kraja, a zatim obrađuje gospodarske, kulturne, prosvjetne i crkvene prilike između dva svjetska rata na području metkovičkog kotara.

Drugo poglavlje Jurićeve knjige obrađuje prilike u kotaru Metković u drugom svjetskom ratu. Autor u tom djelu knjige govori o slomu i raspadu Kraljevine Jugoslavije te o uspostavi i ustrojstvu NDH i djelovanju njezinih organa vlasti na području metkovičkog kotara, zatim o djelovanju talijanskih vojnih zapovjedništava na tom području i stradanju stanovništva do kapitulacije Italije 1943. godine. U tom dijelu knjige autor govori i o pojavi i djelovanju antifašističkog pokreta na području kotara Metković od 1941. do kraja 1944. godine.

Posljednji dio ovog poglavlja prikazuje djelovanje i zločine četnika u razdoblju 1942.–1944. godine, zatim zločine njemačke vojske na tom području u razdoblju 1943.–1944. godine te savezničko bombardiranje Metkovića 1944. godine. Autor je u ovom djelu knjige također obradio i svakodnevni život, a posebno opskrbu pučanstva i zdravstvene prilike, zatim djelovanje HSS-a tijekom rata, stradanje katoličkih svećenika metkovičkog kraja, te komunističke (partizanske) zločine i masakre nad hrvatskim stanovništvom tog kraja.

U trećem dijelu knjige, s naslovom *Žrtvoslov Hrvata kotara Metkovića 1941–1945.* godine, autor daje abecednim redom popis vojnika i civila s područja 15 rimokatoličkih župa s podacima o rođenju, pripadnosti vojsci, zatim gdje je, kada i od koga poginuo ili ubijen. U ovom djelu knjige dan je popis svih žrtava bez obzira u kojoj su vojsci poginuli i kakvo je bilo njihovo ideološko opredjeljenje. Autor daje i tablični pregled broja poginulih vojnika i civila po župama kotara Metkovića, zatim tablični pregled broja poginulih vojnika kotara Metkovića u raznim vojskama po župama, te komentar tabličnih pregleda.

U četvrtom poglavlju knjige autor donosi popis zaslužnih osoba kotara Metković, od biskupa i župnika do istaknutih političkih ličnosti.

Na kraju, u zaključku ove knjige autor daje rezime glavnih političkih kretanja u razdoblju 1918.–1945. godine, posljedica kojih su poginuli, ubijeni i stradali Hrvati, a imena i prezimena mnogih od njih upravo se u ovoj knjizi donose prvi put. Autor ističe kako je težio da ime svakog poginulog Hrvata bude upisano u ovu knjigu, smatrajući da je to ono najminimalnije što su ti hrvatski borovnici i mučenici zaslužili.

U recenzijama objavljenima na unutarnjim koricama knjige dr. Stjepo Obad, mr. Marko Andrijić i mr. Zdravko Dizdar vrlo pozitivno ocjenjuju autorov rad, koji, kako ističu služeći se analitičkom metodom, dolazi do spoznaje da je probuđeno nacionalno hrvatstvo u međuratnom razdoblju i opredjeljenje naroda neretvanskog kraja za Nezavisnu Državu Hrvatsku dovelo do njegova proganjanja, zatvaranja i ubijanja.

Završavajući osvrt na knjigu Ivana Jurića o zbivanjima na području kotara Metkovića u razdoblju 1918.–1945. godine, možemo istaknuti da je to djelo značajan doprinos istraživanju prošlosti metkovičkog kraja i snažan poticaj i pomoć budućim istraživačima da argumentirano odgovore na sve optužbe protiv Hrvata tog kraja.

*Davor Kovačić*